

Onder de titel *Socially Incorrect!* organiseerde het KunstenFESTIVALdesArts, i.s.m. Dito'Dito, de Bottelarij/KVS, Kunst & Democratie en Théâtre Les Tanneurs, een debat over de sociale functie van theater.

Rond de tafel zaten Arne Sierens, Lieven De Cauter, Lorent Wanson en Marc Liebens.

Lieven De Cauter zorgde met zijn hierna gepubliceerde openingstekst voor flink wat commotie.

Etcetera sprak met Lorent Wanson, regisseur van *Les ambassadeurs de l'ombre*, een voorstelling van en met families van de vierde wereld. Hij stelt dat de definitie van kunst moet teruggebracht worden tot de vraag wie kunst definieert.

Etcetera vroeg ook aan DAS theater om een reactie. Arne Sierens en Stef Ampe gingen rond de tafel zitten met Meryem Kanmaz van het Centrum voor Islam in Europa, als onderzoekster verbonden aan de Universiteit van Gent, en met hun vroegere projectmedewerkster Isabelle Finet. Deze reageert met materiaal uit dat gesprek op de tekst van Lieven De Cauter.

Zij stelt dat we kunst nog al te vaak beoordelen vanuit een negentiende-eeuwse blik.

Om maar meteen met de deur in huis te vallen: ik heb een soort van sympathie voor – met de meest algemene en traditionele, zeg maar oubollige term – ‘geëngageerde kunst’, voor maatschappelijke betrokkenheid, voor kunst als protest, aanklacht, voor een kunst waar een ethische roep van uitgaat. Kunst als een schreeuw. Maar de pogingen om de sociale werkelijkheid zelf te tonen, of de uitgesloten, de Anderen (met grote a) zelf aan het woord te laten, blijken telkens weer problematisch. Het ophelderen van dit probleem en mijn eigen dilemma of ambiguïteit ertegenover valt mij, toegegeven, moeilijk. Ik heb geen filosofische toverformule achter de hand. De opgave wordt nog bemoeilijkt door het feit dat de normativiteit (het moraliseren, het prekerige) van geëngageerde kunst zich al gauw weer spiegelt in de normativiteit (het prekerige) van een kritiek van het engagement. Eigenlijk zijn algemene uitspraken hier erg precair. Kunstwerken zijn concreet en complex, dus moet je elk kunstwerk, elke voorstelling om zo te zeggen op zichzelf bekijken en van binnenuit bekritisieren. Maar toch doe ik een poging om de probleemstelling in algemene termen op te helderen.

Om precies te weten wat hier op het spel staat, misschien nog eerst even verduidelijken waarover het gaat (ik citeer de e-mail die ik ontving van het KunstenFESTIVALdesArts): ‘Het uitgangspunt van het debat is enerzijds de relatie tussen de kwetsbare zone in onze maatschappij en theater dat het woord wil geven aan die realiteit en anderzijds theatermakers die vertrekken van het reële en bewust werken met niet-professionelen, mensen die de kracht van de realiteit en hun reële ervaringen meebrengen op scène en acteurs worden van hun eigen leven. Vraag is natuurlijk hoever je daarin kan gaan: sommige projecten in dit genre geven het publiek al gauw een “dierentuinervaring”. Dus de vraagstellingen zijn: 1. Is dit huwelijk tussen realiteit en kunst nodig of compleet overbodig en onmogelijk? 2. Het principe van het “sociaal nut” van het theater 3. De esthetisering van ellende en marginaliteit.’

De kern van de eerste probleemstelling over het huwelijk tussen kunst en realiteit ligt volgens mij in de enigmatische uitspraak die Wittgenstein tussen haakjes doet in zijn beroemde *Tractatus logico-philosophicus*. Stelling 6.421 eindigt met: ‘(Ethiek en esthetiek zijn één.)’ Die uitspraak, dit orakel fascineert mij al jaren. Wittgenstein vat in feite de droom samen van het modernisme en de avant-garde. De juiste kunst moest de juiste levenswijze uitstralen en belichamen, vormgeven. De nieuwe architectuur bijvoorbeeld moest gestalte geven aan het nieuwe wonen, ja aan de nieuwe mens. (Ik verwijs naar